

Urgente Opgaven, Gebrek aan middelen

Inbreng Interprovinciaal Overleg Algemene Financiële Beschouwingen

Het kabinet wil een betrouwbare overheid zijn die zekerheid biedt en richting geeft aan de Nederlandse samenleving. Het kabinet erkent dat de urgente problemen in ons land moeten worden aangepakt, waarbij het belangrijk is dat plannen **haalbaar** en **uitvoerbaar** zijn. Hiervoor is samenwerking met provincies, gemeenten en waterschappen van cruciaal belang. Dit vereist reguliere gesprekken, zowel met het kabinet als met de Eerste- en Tweede Kamer

De provincies staan achter deze aanpak en moedigen deze aan, omdat zij een belangrijke rol hebben in het uitvoeren van het beleid of een eigenstandige bevoegdheid hebben. Zij kennen de grote uitdagingen waarmee Nederland wordt geconfronteerd, zoals de woningnood, de complexe vraagstukken in het landelijk gebied en het waarborgen van bestaanszekerheid. Echter, er doet zich een paradoxale situatie voor. Ondanks de gedeelde ambities en de grootte en het belang van deze opgaven, krijgen provincies en andere overheden juist minder geld om hun werk te doen. Dit betekent dat minder geld beschikbaar is voor meer taken en de juiste randvoorwaarden soms ontbreken. Dit maakt de voorgenomen plannen moeilijk uitvoerbaar en de doelen lastig haalbaar.

Generieke taakstellende kortingen op uitkeringen en subsidies hebben effect op de provinciale uitvoering in beleidsdomeinen als regionale economie, kennis en innovatie, klimaat en energie, landbouw, natuur en visserij, bereikbaarheid en cultuur. Daarom roepen we de centrale overheid op om een **houdbare en toereikende financiering** van decentrale overheden te waarborgen en specifiek voor onderstaande punten.

Specifieke uitkeringen

Het kabinet wil de financiering van provincies en gemeenten wijzigen door specifieke uitkeringen over te hevelen naar het provincie- en gemeentefonds. Dit vermindert volgens het kabinet administratieve lasten en biedt meer bestedingsvrijheid. De decentralisatie-uitkering is voor provincies een werkbaar alternatief voor de specifieke uitkering. Hoewel provincies positief zijn over deze vereenvoudiging, zorgt de naar verwachting geplande 10% bezuiniging op alle specifieke uitkeringen direct voor problemen in de uitvoering:

- Niet alle besparingen op administratie kunnen deze korting compenseren. Met als gevolg dat provincies minder resultaten kunnen boeken, terwijl meer taken erbij komen.
- Voor uitkeringen die niet worden overgeheveld, is helemaal geen besparing mogelijk. Een korting hierop zorgt dus ook voor minder realisatiekracht.

Korting provinciefonds

Tot tevredenheid van de provincies gaat het kabinet, samen met de provincies, door met het onderzoeken van de impact van de ingevoerde bbp-systematiek voor het provinciefonds. Het gaat dan met name om de provinciale taken op het vlak van infrastructuur, openbaar vervoer en natuur. Het is daarbij van belang dat de bbp-systematiek voldoende meebeweegt met de kosten van deze beleidsterreinen, zodat we een goede balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht vinden. De korting op het provincie- en gemeentefonds is echter nog niet opgelost. Voor het geld dat zonder onderbouwing uit het provinciefonds verdwijnt, is geen compensatie geregeld. Het gaat volgens de Voorjaarsnota 2024 bij de provincies om een bedrag van € 294 miljoen. Dit zorgt ervoor dat de basis niet op orde is en er onvoldoende geld in het provinciefonds zit.

Inflatiecompensatie

De inflatiecompensatie voor het gemeente- en provinciefonds wordt elk jaar in mei berekend en daarna niet meer aangepast, ook niet als de werkelijke inflatie hoger uitvalt. Dit gebeurt sinds dit jaar via een nieuwe methode, gebaseerd op het bruto binnenlands product (bbp). Uit een eerste analyse blijkt dat de inflatiecompensatie de afgelopen jaren telkens 1 tot 2 procent te laag is ingeschat. Als gevolg van deze onderschatting hebben provincies en gemeenten structureel minder middelen ontvangen dan nodig om hun taken goed uit te voeren. Dit zal op termijn gevolgen hebben voor de kwaliteit van de dienstverlening en de uitvoering van lokale en regionale projecten. Het is daarom van belang dat er kritisch wordt gekeken naar de manier van inflatiecompensatie, bijvoorbeeld door stelselmatig terug te kijken naar de gerealiseerde inflatie.

Landelijk gebied

Nederland staat voor grote uitdagingen op het gebied van water, klimaat, natuur en stikstof. De doelen die hiervoor zijn afgesproken, zijn belangrijk. Vergunningen moeten weer worden verstrekt, het land moet van het slot. Om deze complexe problemen aan te pakken, geloven de provincies in een gebiedsgerichte aanpak voor het landelijk gebied. Dit betekent dat we per regio kijken wat echt nodig is. Zo kunnen we draagvlak creëren voor de moeilijke keuzes, die moeten worden gemaakt. Provincies hebben hier de afgelopen jaren hard aan gewerkt. Samen met boeren, waterschappen en natuurorganisaties hebben ze goede plannen gemaakt. Deze plannen hebben verwachtingen gewekt, en de provincies willen hier mee doorgaan. Ondanks de goede voorbereidingen en de brede samenwerking, ontbreekt het geld om de gestelde doelen te bereiken. Dit zorgt voor een uiterst lastige situatie dat we weten wat moet gebeuren, maar de middelen ontbreken om het te doen.

Energie klimaatbeleid en Klimaat

De korting bij de overdracht van specifieke uitkeringen naar het provinciefonds pakt negatief uit. Doordat de financiering veel via specifieke uitkeringen gebeurt, betekent dit dat er mogelijk minder geld beschikbaar is voor klimaat en energie. Bestaande zogeheten CDOKE-middelen lijken te blijven bestaan. Maar in de begroting is geen reservering opgenomen voor het beschikbaar stellen van extra geld voor het uitvoeren van klimaatbeleid door medeoverheden. Dit was wel door de Raad van het Openbaar Bestuur geadviseerd. In de miljoenennota is daarentegen een bezuiniging op de uitvoeringskosten klimaat van medeoverheden voorzien, oplopend naar € 80 miljoen in 2029. Dat betekent dat de uitvoering van het huidige klimaatbeleid in gevaar komt.

Bereikbaarheid

Door herijking van het Studenten OV (het Studenten Reis Product) dreigt vanaf 2025 een tekort van € 100 miljoen voor het decentraal OV. Dit tekort is niet uit de jaarlijkse € 300 miljoen (Bikkergelden) te betalen. Anders komt het voorzieningenniveau van het OV opnieuw onder druk te staan. Er dreigt dan vooral in het landelijk gebied en in 'dalmomenten' verdere verschraling, in plaats van het beoogd op peil houden van het OV. Meerjarige compensatie is daarom noodzakelijk. Provincies gaan daarnaast, zoals het kabinet aangeeft, graag in gesprek met de regering voor verbetering van het OV in het landelijk gebied.

De korting op de Brede Doeluitkering (BDU) voor de vervoersregio's Amsterdam, Den Haag en Rotterdam is niet terecht. Deze uitkeringen worden niet via provincies verstrekt en er zijn geen administratieve besparingen mogelijk. Dit betekent een directe bezuiniging van ruim € 100 miljoen op de kwaliteit en beschikbaarheid van het openbaar vervoer in deze drukke regio's en extra druk op de ontsluiting van nieuwbouw woongebieden.

Erfgoed & Cultuur

De beoogde Btw-verhoging voor culturele activiteiten, boeken en sport gaat door, blijkt uit de miljoenennota. Deze tegenvaller brengt de cultuursector verder in problemen. Naast de Btw-verhoging geldt een beperking van de giftenaftrek voor ondernemers.

De incidentele verlaging van het budget voor subsidieregeling Monumentenzorg versterkt de zorg bij provincies over de houdbaarheid van het monumentenstelsel voor de toekomst. Op dit moment is de restauratiebehoefte 14.6%. Dat is te veel en betekent dat ruim duizend monumenten verloren dreigen te gaan. Met name grote en groene monumenten (zoals monumentale parken) hebben zorg nodig. De provincies pleiten voor een structurele oplossing hiervoor.

Economie

Voor de gewenste economische ontwikkeling is voldoende kennis en innovatie, beschikbaarheid van arbeid en fysieke ruimte voor bedrijven nodig. De ingezette bezuiniging op innovatieve instrumenten, onderzoek en wetenschap, op onder andere hoger onderwijs zet de concurrentiepositie en het verdienvermogen onder druk. Provincies gaan graag in gesprek om de effecten van deze bezuinigingen op onze kenniseconomie te beperken.

Woningbouw

De woningbouwopgave vereist structureel geld, de provincies zijn blij dat deze opgave structureel geld ontvangt van het Rijk. Laten we het geld dat dit kabinet gereserveerd heeft zo snel mogelijk besteden aan de doeleinden verbonden aan de realisatie van woningbouw. Dit structurele geld is essentieel voor diverse doeleinden: het verbeteren van de mobiliteit, het dekken van onrendabele toppen (zoals bedrijfsuitkoop en grondsanering), het creëren van extra groen, het waarborgen van betaalbaarheid, het ondersteunen van woningcorporaties bij hun bouwactiviteiten, en het versterken van de ambtelijke capaciteit en expertise om deze enorme opgave te realiseren.